

GNÓMA NOSCE TE IPSUM V ÚVODNOM SLOVE POLITICKEJ PRÍRUČKY JÁNA WEBERA Z ROKU 1665

Erika BRODŇANSKÁ

Prešovská univerzita v Prešove
Filozofická fakulta, Inštitút romanistiky
Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov
erika.brodnanska@unipo.sk

BRODŇANSKÁ, Erika. *The Gnostic Saying *Nosce te ipsum* in the Prologue to the Handbook on Political Thinking by Ján Weber from 1665.* The gnostic saying *γνώθι σεαυτόν* and its use as a foundation for a good life are the basic principles on which Ján Weber, a renowned pharmacologist, doctor and mayor of Prešov, builds on in the prologue to the *Lectio principium* (1665), his Handbook on political thinking. The aim of the paper is to show to what extent, the author draws on the examples inherited from the Antiquity.

Kľúčové slová: sebazpoznanie; Ján Weber; politická príručka; baroková literatúra;

Keywords: knowledge of the self; Ján Weber; handbook on the political thinking; Baroque literature;

Nosce Deum; dignosce homines; sed Te prius ipsum. „Poznávaj Boha a rozlišuj ľudí, no sám seba najprv.“ Šesť stôp daktylského hexametra kompiluje to najťažšie, najužitočnejšie, a preto tiež najvzácnejšie z rôznych vznešených umení a vied, ktoré už boli privedené k dokonalosti a dosiahli až najvyšší stupeň, aký len možno dosiahnuť.¹

Takto sa začína predslov Jána Webera k politickej príručke *Lectio principum*², ktorá bola vydaná v roku 1665 v Brewerovskej tlačiarňi v Levoči. Ján Weber (1612–1684) bol významný prešovský lekárnik a lekár, ktorý sa do Prešova

¹ WEBER b1r: Inter tot tamque varias et nobilissimas artes ac scientias, quae, humanis quantum penetrari sensibus potest, divino interveniente auspicio, necnon sapientiae cultorum indefesso studio vigilantique diligentia, jam ad fastigia, et ad supremum usque gradum provectae, quaeve ad promovendam temporalem pariter atque aeternam hominum salutem, proficuae judicantur et necessariae, sunt praecipue tres difficilimae, utilissimae, ac eapropter etiam rarissimae, elegantissimi isthoc metro comprehensae: Nosce Deum: ignosce homines: sed Te prius ipsum.

² *Lectio Principium, hoc est Politica manuductio, quo pacto juveni gubernatori christiano, verae juxta pietatis ac virtuosae vitae, laudabilisque regiminis ratio praemonstrari commode queat.* Leutschoviae: Typis Haered: Brev., 1665. [21], A4 – Z4, [2] l. ; 2°.

pristáhoval koncom štyridsiatych rokov 17. storočia. Iniciatívne sa zapojil do rušného spoločenského a intelektuálneho života mesta a relatívne rýchlo stúpaj po jeho spoločenskom rebríčku. Vrcholné ocenenie svojich schopností a zásluh dosiahol v roku 1661, keď ho Prešov poveril vykonávaním funkcie richtára.³

Ako richtár napísal politickú trilógiu. Jej prvá časť vyšla v roku 1662 pod názvom *Janus bifrons*, druhá v roku 1665 ako *Lectio principum* a v roku 1668 aj tretia pod názvom *Wappen der Königlichen Freyen Stadt Eperies*.⁴ Posledné menované dielo je heraldické. Autor v ňom objasnil význam symboliky jednotlivých častí mestského erbu Prešova.⁵ Ďalšie dva Weberove politické spisy sú vladárskymi zrkadlami⁶, teda kriticko-moralistickými dielami, ktoré poukazujú na konkrétneho panovníka, vojsko, knieža či na fiktívneho nositeľa moci. Spis *Janus bifrons* je venovaný prirodzeným schopnostiam a vlastnostiam, ktorými by sa mal vyznačovať dobrý panovník. Tematicky veľmi blízke je mu aj bilingválne, latinsko-nemecké dielo *Lectio principum, hoc est Politica manuductio, quo pacto juveni gubernatori christiano, verae juxta pietatis ac virtuosae vitae, laudabilisque regiminis ratio praemonstrari commode queat* (Kniežacie čítanie, to jest Politická príručka, ako môže mladý kresťanský vladár vládnuť v súlade s pravou zbožnosťou a tiež so statočným a chvályhodným životom). Weber ho nečlení na kapitoly. Latinský a nemecký text plynú na každej strane knihy paralelne v dvoch stĺpcoch vedľa seba. V texte autor často odkazuje na Bibliu a na diela antických autorov, pričom vôbec neuvádza prameň, z ktorých čerpá, nanajvýš mená autorov.⁷ Tento trend vykazuje už predslov príručky, v ktorom sa Weber odvoláva na Plutarcha či Galéna, spomína Filipa i Alexandra Macedónskeho, avšak bez bližšieho určenia pramenného materiálu, o ktorý sa opiera. Našou ambíciou nie je venovať sa všetkým explicitným odkazom či alúziám ukrytým v texte predslovu, sústredíme sa len na jednu časť už spomenutého daktylského hexametra. Weber sám v predslove píše, že nechce namáhavo vykladať, čo poskytuje poznanie Boha a ľudí a ako na ňom záleží, ale že sa chce aspoň niekoľkými slovami dotknúť výroku *Nosce te ipsum – Poznaj sám seba*, pretože je nadmieru užitočné a nevyhnutné vedomie, ako človek samého seba pozná alebo ako sa snaží svedomito dosiahnuť odpoveď na otázku: *Kto si?*⁸ Táto sentencia mu slúži ako základné východisko, ako základ, na ktorom postupne stavia celú konštrukciu úvodného slova určeného mladým vladárom.

³ BARTUNEK, Anton. *Život a dielo lekárniky Jána Webera [1612–1684]*. Bratislava: Osveta, 1984, s. 26.

⁴ LICHNEROVÁ, Lucia. *Prínos prešovského lekára a lekárniky Jána Webera do tlačenej produkcie 17. storočia na Slovensku*. In *Studia Bibliographica Posoniensia I/2008*. Bratislava: Univerzita knižnica, 2008, s. 132, 133.

⁵ BARTUNEK, ref. 3, s. 43.

⁶ HARGITTAY, E. *Die Fürstenspiegel in Ungarn im 17. Jahrhundert*. In *Berliner Beiträge zur Hungarologie*, [online], [citované 6. 6. 2015], Band 6 (1993), s. 63. Dostupné na internete: http://www.epa.hu/02300/02398/00014/pdf/EPA02398_BerlinerBeitragZurHung_06_057-074.pdf.

⁷ HARGITTAY, ref. 6, s. 65.

⁸ WEBER b1r: *Quidnam Dei hominumque praestet cognitio, quantumve in ea momenti positum sit, data opera non edisseram; sed Nosce te ipsum duntaxat, qua potero verborum parsimonia perstringam. Haec notitia, uti seipsum cognoscat homo, aut ut illud, Qui es? diligenter studeat ac usu tandem exprimat, supra modum necessaria atque utilis est.*

Gnóma γνῶθι σεαυτόν je ústrednou a všeobecne známou zásadou, výrokom jedného zo siedmich mudrcov, či už Thaléta alebo Chilóna, ktorý vraj nechala delfská veštiareň vyhotoviť zo zlata, bronzu a z dreva na steny Apolónovho chrámu (Plutarchos, *De E* 385f). Jeho existenciu dokladá aj Platón v dialógu *Protagoras* (343a): „K týmto patrili Tales z Milétu, Pittakos z Mytilény, Bias z Prieny, náš Solon, Kleobulos z Lindu a Myson z Chen a ako siedmy medzi nimi Lacedemončan Chilon. Títo všetci boli horlivými stúpecami, milovníkmi a žiakmi lacedemonskej vzdelanosti. Že ich múdrosť bola takého druhu, mohol by ktokoľvek poznať zo stručných a pamätných výrokov, ktoré každý z nich predniesol. Keď sa títo potom spoločne poschádzali, venovali Apolonovi do chrámu v Delfách prvotiny svojej múdrosti a napísali tie nápisy, ktoré majú všetci stále v ústach: Poznaj sám seba a Všetko s mierou.“⁹ Kým Platón naznačuje mienku o spartskom pôvode múdrosti, u Plutarcha nachádzame len vzťah výroku k delfskému kultu boha Apolóna (*De E* 392a): „Tento boh totiž každého z nás, čo sem prichádzame, akoby vítal pozdravom Poznaj sám seba, ktorý nie je o nič menší než Vitaj.“ Nad významom gnómy ako pozdravu sa zamýšľa aj Kritias v rozprave so Sókratom v Platónovom dialógu *Charmidés* (164 d, e) a chápe ho v zmysle želania „byť rozumný“.¹⁰ Pokiaľ ide o pôvodcu výroku, Diogenés Laertský zaň považuje Thaléta, Antisthenés ho zas pripisuje Chilónovi (Diog. Laert., *Vitae philosophorum* I, 40).

Ján Weber v predslove generalizuje a konštatuje, že pohanskí vzdelanci považovali výrok za Božie slovo a usudzovali, že zostúpil z neba, že ho ľuďom daroval samotný Boh.¹¹ Nevyslovuje nijakú pochybnosť o obsahu tohto tvrdenia a priamy vzťah gnómy s delfskou veštiarňou bližšie vysvetľuje: *Kedysi totiž umní Rimania poslali k veľkému bohu Apolónovi význačné posolstvo. Chceli sa poradiť a dozvedieť, čo robiť, aby svojich poddaných spravovali v mieri a aby sami žili v neprestajnom šťastí. Na ťažkú otázku priniesli domov nasledujúcu odpoveď: Poznaj sám seba a Ničoho príliš.*¹² Hoci rovnakú zmienku o rímskych vyslancoch a odpovedi delfskej veštiarne nachádzame už v dedikácii Aegidia Albertina¹³ k nemeckému vydaniu diela Antonia de Guevaru *Reloj de Príncipes*¹⁴ pod názvom *Guldene*

⁹ PLATON. *Dialógy I*. Preložil, úvodnú štúdiu, úvody a poznámky napísal Július Špaňár. Bratislava: Tatran, 1990, s. 163.

¹⁰ *Zdá sa mi, že nápis je venovaný v zmysle akoby pozdrav boha vstupujúcim namiesto ‚bud‘ zdravý‘; usúdil totiž, že tento pozdrav ‚bud‘ zdravý‘ nie je správny a že si ľudia nemajú navzájom želať toto, ale to, aby boli rozumní. Takto boh oslovuje prichádzajúcich do chrámu odlišne, ako to konajú ľudia, a to, myslím, bola mienka muža, ktorý venoval tento nápis. Tým chce povedať, že boh nehovorí každému vstupujúcemu nič iné ako, ‚bud‘ rozumný‘. Len sa vyjadruje trochu záhadne ako veštec, lebo ‚poznaj sám seba‘ a ‚bud‘ rozumný‘ je to isté, ako vyplýva z textu a ako aj ja tvrdím.* In PLATON, ref. 9, s. 78.

¹¹ WEBER b1r

¹² WEBER b1v: Cum enim prudentes Romani, insignem quondam Legationem, ad magnum illum Gentilium Deum Apollinem misissent, consulturi eundem et sciscitaturi: Quid facere illos oporteat, ut eorum Subditi regantur in pace, ipsique universi in indesinenti conserventur felicitate? Hoc responsi ad gravem hanc quaestionem domum asportarunt. Nosce te ipsum, et, Ne quid nimis.

¹³ Aegidius Albertinus (1560–1620) – nemecký katolícky spisovateľ. Jeho práce boli zväčša prekladmi, spracovaniami alebo kompilátmi latinského, talianskeho, francúzskeho a obzvlášť španielskeho písomníctva.

¹⁴ *Reloj de Príncipes* (1529) sa nápadne podobá na vydanie, ktoré vyšlo o rok skôr v Seville (*Libro Aureo de Marco Aurelio*) a jeho autorom bol tiež Á. de Guevara. Najdôležitejšia časť tohto diela

*Sendtschreiben*¹⁵ z roku 1598 a Weber sa ňou pravdepodobne inšpiroval, predsa je evidentné, že zostúpenie gnómy z neba nechápe doslova, ale v zmysle inšpirácie zoslanej Bohom. Za jej autora označuje Thaléta a vyslovuje mienku, že spomedzi iných sa práve tento jeho výrok môže stať najužitočnejšou zo všetkých hodnôt.¹⁶ Stojí za povšimnutie, že v súvislosti s upriamením pozornosti na cenu gnómy Weber nezabúda ani na Chilóna, tvrdiac, že mal vo svojich insígniách zrkadlo s nápisom *Te ipsum intueri et speculari*. – *Hľad' na seba samého a skúmaj*. Okrem toho tiež pripomína, podobne ako Plutarchos, že tí, ktorí boli v Delfách, mali sentenciu v takej úcte, že sa postarali o to, aby bola napísaná veľkými zlatými písmenami nad vchodom chrámu.¹⁷

Delfský nápis *Poznaj sám seba* bol v antike považovaný za imperatív a jeho nasledovanie tvorilo podstatnú časť dobrého života. Božský Apolón prikazoval človeku, aby si pripomínal vlastnú nedokonalosť a smrteľnosť. Poznať seba samého bolo nevyhnutnosťou pre kohokoľvek, kto chcel žiť naozaj cnostne a dobre.¹⁸ Vôbec preto neprekvapuje, že sa tento výrok objavuje v mnohých dielach staroveku, pričom mu autori prisudzujú rôzne významy. Podľa Hermippa útočí na ľudí vystatujúcich sa nad pomery. Cicero hľadá v požiadavke sebapoznania potrebu nasledovať bohov. Thalés ho pokladá za odpoveď na otázku *Čo je ťažké?* a Chilón na otázku postavenú úplne inak: *Čo je najlepšie poznať pre človeka?* Osobitné miesto v tradícii sebapoznania zaujíma Sókratés a jeho nasledovníci.

Sebapoznanie patrilo ku kľúčovým témam sokratiky a potvrdzuje to aj V. Suvák, ktorý vidí jej ústrednú tému v prepojení sebapoznania a starosti o seba.¹⁹ Pre Sókrata bola starosť o seba zásadnou činnosťou. Nebola len etickým princípom, ale sústavnou praxou, bez ktorej nie je možné poznanie seba samého

---

z roku 1528 bola potom publikovaná aj v oficiálnej verzii v roku 1529, preto dochádzalo k omylom a k zamieňaniu (nebolo jasné, ktorá z nich je vlastne prvou verziou). *Libro Aureo* sa napriek odmietaniu autora stalo súčasťou ďalších vydaní. Obe knihy prispeli aj k alfabetizácii. Vytláčené dielo neustále kolovalo a stal sa z neho kolosálny vydavateľský fenomén svojej doby. V priebehu 16. a 17. storočia bolo preložené do rôznych európskych jazykov (nemčina, angličtina, maďarčina, holandčina, francúzština, arménčina, latinčina). Viac pozri BUESCU, Ana Isabel. *Corte, Poder e Utopia: O Relox de Príncipes (1529) de Fr. Antonio de Guevara e a sua fortuna na Europa do século XVI*. In *Estudios Humanísticos. Historia*, 8, 2009, s. 69–101.

¹⁵ GUEVARA, Antonio de: *Guldene Sendtschreiben. Weilandt deß Hochwürdigem unnd Wolgebornen Herrn Antonij de Guevara, Bischofens zu Mondonedo, Kayzers Caroli deß V. Raths, Hoffpredigers und Chronisten, darinn viel schöne Tractätl, subtile discursen, artliche Historien, herzliche antiquiteten, unnd lauter gute exemplarische Sachen begriffen, so allen und jeglichen, hohen und nidern, Geistlich unnd Weltlichen Standes Personen, vast kurtzweilig, annemblich und nützlich zulesen. Durch Der Fürstl. Durchl. in Bayern Hoffrahts Secretarium Egidium Albertinum, aus der Hispanischen in die Deutsche Sprach auff's fleissigist verwendet*. Hrsg. v. Aegidius Albertinus. München: Berg 1598 [online] [citované 6. 6. 2015]. Dostupné na internete: https://books.google.sk/books?id=SQtYAAAACAAJ&pg=PP11&lpg=PP11&dq=Plinius*Molerda&source=bl&ots=T_iNbJx6pZ&sig=mhC7NBWw7A6oGshcbDLafzonuiw&hl=sk&sa=X&ei=suFAVfTzLYm8UbK-gIAN&ved=0CDwQ6AEwBQ#v=onepage&q=Plinius*Molerda&f=false.

¹⁶ WEBER b2v

¹⁷ WEBER b3v

¹⁸ JIRSA, Jakub. *Platón – poznání sebe samého jakožto péče o sebe*. In SUVÁK, Vladislav (ed.) *Sebapoznanie a/ko starosť o seba*. Prešov : FF PU, 2010, s. 80.

¹⁹ SUVÁK, Vladislav. *Predslov*. In SUVÁK, Vladislav (ed.) *Sokratika: sebapoznanie a starosť o seba*. Prešov: FF PU, 2009, s. 5.

ani poznanie iných ľudí. Tento fakt demonštruje napr. v rozhovore s Faidrom, kde nie je ochotný zamýšľať sa nad pravdivosťou starých povestí, pretože ešte nedokáže podľa delfského nápisu poznať seba samého, a pokiaľ nepozná toto, zdá sa mu smiešne skúmať veci, ktoré sa ho netýkajú.²⁰

Starosť o seba, práca na vlastnom ja a úsilie o premenu vlastného života boli činnosti dôležité pre gréckych aj rímskych vzdelancov a vychádzali priamo zo snahy aplikovať gnómu do svojho života. Ján Weber ju nevzťahuje na seba, dáva ju do pozornosti všetkým, ktorí majú ambíciu riadiť mesto či štát. Na poznaní samého seba stavia blaho štátu: *Ak sa na beh minulých i terajších čias a na ľudí pozrieme všetkými zmyslami a z každej strany, akoby sme ich ohmatali rukami, zistíme, že spoločné blaho akéhokoľvek štátu je založené na tom, že jednotlivci poznajú samých seba, že sa neusilujú či už spupne alebo právom o viac [...] Ak by ktokoľvek posudzoval samého seba a spoznal by, kým je, choval by sa vo svojom postavení, povolani a v úrade, vo svojom živote a záležitostiach primerane: z toho by povstal znamenitý stav a z neho blahobyť.*²¹ Weber prízvukuje svojim mladým recipientom význam poznávania a poznania samého seba, pretože sú ešte tvárni – na rozdiel od mnohých, ktorí sú príliš vzdialení čo i len od snahy spoznávať sa. Bránia im v tom nadutosť, domýšľavosť a pýcha, teda vlastnosti, ktoré podľa Webera prinášajú len zlo a nesváry, sú príčinou rozbrojov a roztržiek. Tieto vlastnosti nevyčíta konkrétnej spoločenskej vrstve, práve naopak. Zdôrazňuje, že prekvitajú vo všetkých vyšších aj nižších stavoch, medzi kňazmi, vladármi i poddanými, a obáva sa, že sa stratia až so zánikom ľudstva.²² V danej súvislosti si tiež kladie otázku, ako by asi na spoločnom zhromaždení vykreslili vyslanci zo všetkých kútov sveta povahy svojich miest, mravy, život a obyčaje ich obyvateľov. Nepochybuje, že by objavili viac skutkov hodných trestu než cností hodných chvály. Dôvod vidí v tom, že mnohí ľudia sa síce oddávajú vedám a siahajú až k najvyšším vrcholom poznania dobra a zla, nič však netvorí vlastnou námahou. Ostávajú stáť v obnaženej znalosti veci, prípadne ju využívajú na to, aby niekoho urazili či komusi uškodili. Nechcú vynakladať námahu ani na hlbšie poznávanie veci, ani na spoznávanie seba.²³ Napriek tomu, že na sebaopoznaní tkvel už od antiky spôsob poctivého života a že na ňom je následne postavené šťastie, požehnanie, mier, radosť a pokoj v kráľovstve, ba nemenej aj želaná smrť, predsa, ako vraví Weber, málokto spomedzi mnohých desiatok tisícov ľudí sa oň stará.²⁴

Nezáujem ľudí o preniknutie k sebe samému prisudzuje vyberanej obratnosti diabla (*exquisitum artificium diaboli*), ktorý sa horlivo snaží zatarasiť všetky cesty i cestičky, každý prístup k cnosti aj tým, ktorí úprimne slúžia Bohu, snažia sa

²⁰ PLATON, Faidros 229 e–230 a

²¹ WEBER b1v: Quodsi enim curriculum praeteritorum modernorumque temporum ac hominum, omnibus sensibus ultro citroque circumspiciamus, veluti manibus palpando experiemur, communem alicujus Reipublicae salutem, in hoc fundatam esse, ut seipsos cognoscant singuli, nec arroganter quicquam aut justo plus moliantur: [...] Si enim seipsum perlustraret quivis, et quis sit: cognosceretur quilibet etiam suo in statu, vocatione atque officio, in sua vita ac negotiis, decenter sese gereret: inde ordo egregius, et hinc prosperitas succresceret.

²² WEBER b1v

²³ WEBER b2v

²⁴ WEBER b3v

pomáhať svojim blíznym, ale aj chrániť a podporovať spoločné blaho štátu.²⁵ Ján Weber prepája poznanie samého seba v intenciách sokratovskej starosti o seba, ktorá si vyžaduje neustálu prácu na sebe samom, a tiež v intenciách Cicerónovho poznania seba samého ako potreby nasledovať bohov s kresťanským pohľadom na vec. Akcentuje, že sebapoznanie považovali za významné aj niektorí z učiteľov Cirkvi. Explicitne odkazuje na sv. Bernarda z Clairvaux a jeho dielo *De consideratione*.²⁶ Parafrazuje: [...] *hoci poznáš všetky tajomstvá, aká široká je zem, aké vysoké je nebo, aké hlboké je more, ak nepoznáš samého seba, staneš sa podobným stavbe bez základov. Tam majú svoj pôvod ruiny, nie stavba. Čokoľvek budeš stavať mimo seba, bude to ako kopec prachu navŕšený zametením, ktorý rozdiuva vietor. Blažený je teda ten človek, ktorý môže spoznať seba samého a nedbať na to, že sa chválami vyvýši alebo urážkami poníži. Kto sa totiž nepáči sebe samému, ten sa páči Bohu; a kto sám seba považuje za bezvýznamného, pre Boha je veľmi významným.*²⁷

Starovekú gnómu, delfské *γῶθι σεαυτόν*, stavia Weber do priameho kontaktu s alúziami na dve biblické perikopy z Evanjelia podľa Matúša. Prvá z alúzií odkazuje na podobenstvo o dvoch staviteľoch, konkrétne na obraz domu postaveného na piesku (Mt 7, 26 – 27), druhá na Ježišovu kritiku pokrytectva farizejov a zákonníkov zhrnutú do slov: *Kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený* (Mt 23, 12). Poznanie seba samého sa pre Webera ako vzdelanca nestalo iba predmetom teoretických filozofických úvah, ale mal snahu aplikovať ho aj do reálneho života. Chápal ho ako *condicio sine qua non*, ako nevyhnutný základ pre dobrý a cnostný život, podmienku pre osobný rast, ale i primerané vnímanie a posudzovanie rôznych životných okolností, ale tiež svojho okolia a jeho potrieb. V tomto bode dochádza k absolútnemu konsenzu medzi antickým profánym a Weberovým kresťanským pohľadom na sebapoznanie. Nápis *Poznaj sám seba* v delfskej veštiarni upriamoval pozornosť návštevníkov na ich nedokonalosť a smrteľnosť, na istú závislosť od bohov, vystríhal ich pred domýšľavosťou a pýchou, nabádal k rozumnému životu. Nie inak videl poznanie seba samého sv. Bernard a následne aj Ján Weber. Bez sebapoznania nemá človek pevnú pôdu

²⁵ WEBER b3v

²⁶ s. BERNARD: *De consideratione*, liber secundus, caput III [online] [citované 6. 6. 2015]. Dostupné na internete <http://www.binetti.ru/bernardus/10.shtml>: *Noveris licet omnia mysteria, noveris lata terrae, alta coeli, profunda maris; si te nescieris, eris similis aedificanti sine fundamento, ruinae, non structuram faciens. Quidquid extruxeris extra te, erit instar congesti pulveris, ventis obnoxium. Non ergo sapiens, qui sibi non est. Sapiens sibi sapiens erit: et bibet de fonte putei sui primus ipse. A te proinde incipiat tua consideratio; non solum autem, sed et in te finiatur. Quocumque evagetur, ad te revocaveris eam cum salutis fructu. Tu primus tibi, tu ultimus. Sume exemplum de summo omnium Patre, Verbum suum et emittente [al. ex se emittente], et retinente. Verbum tuum, consideratio tua: quae si procedit, non recedat. Sic progrediatur, ut non egrediatur; sic exeat, ut non deserat.*

²⁷ WEBER b2v – b3r: *Etiamsi omnia scias mysteria, quam lata sit terra, quam altum Coelum, quam profundum mare, si teipsum nescias, absque fundamento aedificanti similis futurus es; ide nim non aedificii, sed ruinae auctor est: quicquid extra te extruxeris, idem erit, quod converrendo aggestus pulvis grumus, quem ventus dissipat. Beatus iccirco ille homo est, qui seipsum potest cognoscere, ut aut laudibus sese evehat, aut maledictis afficiat. Qui namque sibi ipsi displicet, is Deo placet et qui sibi ipsi vilis est, Deo est quam commendatissimus.*

pod nohami, je len pokrytcom, ktorý sa síce tvári rozumne a zbožne, ale nežije tak.

Na záver môžeme konštatovať, že Ján Weber sa v úvodnom slove politickej príručky *Lectio principum* nezdráhal načrieť do myšlienkového bohatstva anti-ky napriek tomu, že bolo určené kresťanskému publiku. Jeho príručka reflektuje polonáboženský, polosvetský charakter odbornej prózy baroka. Obracia sa na recipientov, u ktorých predpokladá istú elementárnu znalosť kultúrnych reálií antického sveta. Nepovažuje preto za potrebné vysvetliť, kto boli Apolón, Plutarchos či Thalés. Podrobne sa však venuje objasneniu významu delfskej gnómy, akcentuje jej hodnotu a poukazuje na jej funkčnosť aj v kresťanskom svete.

Táto štúdia vznikla v rámci riešenia projektu KEGA č. 011PU-4/2015 Dejiny etiky na Slovensku I (16. – 18. storočie).